

Goazen orain aurkeztera goazen barrenak agerira ekartzera.

Esan bezala, talde-lana dago *Hitz-elkarketa/2* lanaren atzean. LEF batzordea zenaren azken lantzat har daitekeena, neurri batean bederen.

*Hitz-elkarketa/4*ko sailkapenean lerrotxo bat besterik hartzen ez duen lana da hau; 11.a, “Eguzki-lore menpekotasunezko izen elkartuak”.

Hitz elkartu mota hori, mendekotasunezko izen elkartuak, hain zuen, aztertu ditugu hemen. Azken orraztuan 11.000 izen elkartuk osatu duten eta liburuaren oinarria den adibidetegia.

11.000 izen elkartu. ‘Asko’ eta ‘gutxi’ kontzeptuak ez dira absolutuak, zeri begiratzen zaion da kontua, baina aztertu eta sailkatzeko gutxi ez dira eta, nolani dela ere, beste zerbaiten ispilu dira: elkarketa mota hau oso baliabide indartsua da euskaraz, hiztunak oso eskura sentitzen zuen eta sentitzen du adierazi nahi duen dena delakoa adierazteko.

Oinarrian erabili dugun corpora 11.000 hitz horietara iristeko ez da osatu berri-berria. Ez da orain arrazoiak ematen hasteko lekua, baina esan dezagun corpora zabaltzeak ez lukeela, gure ustez, larregi aldatuko hemen ikertu eta azaltzen ari garena.

Corpus handi hura sailkatu eta sail handien gaineko txostenak egin zituzten LEFkideek, aspaldixko, eta jardunaldietan aurkeztu, Mirenek esan duen bezala. Eskerrak batzordekide guztiei.

Urte batzuk pasata, *Hitz-elkarketa/2*ri ekin behar zitzaioela eta lanari berriz heldu genion eta txostenak aztertu, osatzen, batzen, Lexikologiako teoria eta proposamen berriagoetara egokitzen ahalegindu ginen eta, horrela, urte askoren (gehiegiren) bueltan iritsi gara batzuetan hasierako txosten haien antz erabatekorik ez duen hemen daukagun bi hankako lan hau aurkeztera. Azalpenak dituen liburuaren hanka eta adibidetegiarena, biak elkarrekin lotuak

Liburuaren aurkibide xeheari begiratzen badiogu konturatuko gara lehentxeago ekarri dugun *Hitz-elkarketa/4*ko lerro bakar labur haren oskolak (11.a “Eguzki-lore...”) aletxo asko estaltzen dituela.

Bi multzo handitara ekarrira, “behi-esne” moduko mendekotasunezko izen elkartu arruntak, arruntzat ematen direnak eta arruntak ez direnak, elkartuko ezkerreko izena (mugatzaila) edo eskuinekoa (mugakizuna) arruntak ez direlako, hainbat arrazoi direla medio. Sail eta adibide gehienak mugakizuna berezia dutenak dira (7 sail dira).

Elkartu bereziak hautematea zaila ez da; osagaia bera da, izen bera da berezitasunaren ageriko seinalea. “Multzo elkarteen” ezaugarria bada eskuineko osagaiak, hain zuzen, beti multzoa adierazten duela, ez da arrunt nekeza ohartzea *neska-talde* “multzo elkartea” dela, *sos-pixar* “zati-elkartea”, eta *txori mota*, “mota elkartea”. Jakina, beste kontu bat da gero halako hitz elkartuak nola aztertu behar diren.

Ez gara mota bakoitzaren berri ematen hasiko, baina esan dezagun “behi-esne” moduko arruntak sailkatzen eta azpisailkatzen ahalegin berezia egin dugula hemen. Horretarako, makina bat ordu eman diogu elkartua osagaien arteko erlazio semantikoaren arabera sailkatzeari. Beste hizkuntza batzuetan bereizten diren erlazio semantikoak gogoan izan ditugu. 11 erlazio semantiko mota bereizi ditugu (11 berriz ere) mendekotasunezko izen elkartu arruntetan.

Dioguna argitzeko jo dezagun adibidetara. *Su-txipristin* eguzki-lore motako izen elkartu arrunta da eta ‘jatorria’, ‘iturburua’ adierazten du ezkerreko osagaiak, txipristina nondik datorren, non sortua den, zerk eragiten duen adierazten baitu. *Trumoi*-hots hitzeko trumoiak ere ‘egilea’, ‘kausa’ adierazten du eta... *Behi-esneko* behiak ere horixe.

Horren antzeko eta horren desberdina den *esne-behiko* esneak, berriz, ‘emaitza’, ‘ondorioa’ adierazten du, esnea behiak ematen duen dena delakoa delako, eta horrexek bereizten du, gainera, beste behi mota batetik, haragitarako diren behietatik.

Esan beharrik ez dago sailkatze lana ez dagoela sailkatzailearen interpretaziotik kanpo eta, gainera, hitz elkartu berak erlazio bat baino gehiago adieraz ditzakeela. Demagun *tabako-zorro* hartzen dugula; ‘edukia’ adierazten ari gara, zorroak tabakoa gordetzen duelako, baina baita ‘helburua’ ere, zorroa tabakoa gordetzeko baita.

Hona iritsita zehaztapen batzuk egin beharrean gara. Gure interpretazioa islatu dugu eta ulertzeko modu horren arabera kodetu ditugu hitzak adibidetegian hemen edo hor. Interpretazio bat baino gehiago atxiki diogunean elkartuari sailkaleku bakarrean kodetu

dugu. Adibidetegiko hitz guztiek dute bere testuingurua, jatorri liburuaren kodea eta guk ezarritako sailka kodea.

Adibidetegia behin baino gehiagotan jiratu (itzulipurdikatu?) dugu. Egia osoa aitortu behar bada, aurreko lan-saioan hartutako erabakia aldatu ere bai, batzuetan. Eta azken finean, lanaren tamainak ere seguru eraman gaituela behin baino gehiagotan oharkabean hutsak egitera eta, beharbada, inkoherentziaren batera. Lana berandu eta, gainera, akatsak dituela?

Lan osoan —bai liburuan, bai adibidetegian—, xuxenak makurra azpian hartuko zuelakoan, Mirenek arestian esanari erants diezaiogun gure asmoa, espero duguna dela euskal hiztunak, kontsultagileak lan honetan ispilatuta topatzea bere gramatikaren osagai bat, hitzen sorreraren baliabideetako bat, nolabait azaldua. Berriz ere, adibide bat jartzearren, ikusiko duela multzo elkarteetako *talde* mugakizuna batez ere bizidunez aritzeko erabiltzen dugula eta mota bereko *sorta*, berriz, ez dugula erabiltzen bizidunez aritzeko.

Era berean, uste dugu hainbat ikerbide ere zabalik uzten dituela lan honek. Hamaika bai, gutxienez.

Berandutu izanaren eta paper-usainaren galera berdintzen lagundu dute Euskaltzaindiko informatikari eta editoreek Interneten eskuragarri jartzeko egin duten lanari esker. Eskerrik asko hauei ere.

Donostian, 2014ko uztailaren 3an

Elixabete Perez Gaztelu